

Varga Gergely

GLOBSEC 2010

Pozsonyban idén szeptember 13–14-én rendezték meg az immár hagyományossá vált GLOBSEC biztonságpolitikai konferenciát. A Szlovák Atlanti Tanács által szervezett kétnapos rendezvény Közép-Európa egyik legnagyobb ilyen jellegű eseménye, amelynek során idén közel 500 vezető politikus, diplomata, elméleti szakember, vállalati vezető cserélhetett eszmét. A konferencián neves előadók részvételével hét plenáris panelbeszélgetésre és két kötetlenebb esti kerekasztal-beszélgetésre került sor, amelyek mindegyike az euroatlanti térség valamely aktuális biztonságpolitikai kérdésére összpontosított.

A konferenciát Rastislav Káčer, a Szlovák Atlanti Tanács elnökének köszöntő szavai után Ľubomír Galko szlovák védelmi miniszter és Milan Ježovica külügyi államtitkár felvezető gondolatait nyitották meg. A két politikus hangsúlyozta, hogy az új szlovák kormány visszatér az európai értékekhez, és azokhoz igazodva kíván aktív szerepet játszani többek között a visegrádi együttműködési keretben, amelyet Szlovákia számára rendkívül fontos platformnak nevezett. Ježovica államtitkár egyben védelmébe vette a szlovák kormány azon döntését, hogy Szlovákia nem vesz részt a görög pénzügyi mentőcsomagban. Elismerte ugyan, hogy a szolidaritás fenntartása meghatározó az EU jövője tekintetében, de véleménye szerint nem lehet figyelmen kívül hagyni azokat az erőfeszítéseket és áldozatokat, amelyeket egyes országok tettek saját államháztartásuk rendben tartása érdekében, míg mások – utalt ezzel Görögországra – könnyel-

műen eltekintettek a valósággal való szembenézésről.

A GLOBSEC nyitó panelbeszélgetése a lisszaboni szerződés utáni globális EU-ambíciókat vette górcső alá *Álom vagy realitás?* címmel. A panel felszólalói között volt Eduard Kukan európai parlamenti képviselő, Gyarmati István nagykövet, a budapesti ICDT igazgatója, és Tomáš Valášek, a londoni Centre for European Reform vezető munkatársa. A panel résztvevői között egyetértés volt abban, hogy az új szerződés, valamint a két új vezető EU-tisztség, az EU elnöki és külügyminiszteri poszt létrehozása jelentős előrelépés, de jó esetben is idő kell ahhoz, hogy a bennük rejlő lehetőséget ki lehessen aknázni. Az új EU-struktúra alapján az EU lehetne erősebb is Eduard Kukan szerint, de ezt a potenciált jelenleg nem tudja kihasználni. Ugyanakkor, mutatott rá Tomáš Valášek, a lényeg az intézmények és a keretek helyett valójában a tartalom. E tekintetben pedig az EU továbbra is meglehetősen gyenge globális szereplő, sőt, a gazdasági válság a korábban az EU erősségének tekintett „puha hatalom” tekintetében is gyengítette az európai befolyását. A gazdasági válság összességében jóval nagyobb hatással volt az EU belső fejlődésére és nemzetközi aktivitására, mint az új keretszerződés. Pozitív fejleményként lehet ugyanakkor tekinteni az amerikai–európai, valamint az orosz–európai kapcsolatok javulását, ugyanakkor ezek az eredmények az EU-tól független tényezőknek tudhatók be.

A gazdasági válságnak a globális biztonságra és hatalmi egyensúlyra való hatá-

sával foglalkozott a konferencia második szekciója. Általános egyetértés volt abban, hogy a válság felgyorsította az egyébként is meglévő gazdasági-hatalmi trendet, miszerint a „fejlett Nyugat” veszít erejéből, Ázsia feltörekvő államai pedig tovább erősödnek. Új szereplők jelentek meg a globális politikai térben, gondoljunk csak a G20-akra. Az új hatalmi centrumok egy része stabilizáló tényező, más részük viszont destabilizál egyes régiókat.

A fő kérdés John C. Kornblum volt berlini amerikai nagykövete szerint az, hogy a nyugati narratíva után hogyan menedzseljük a globális narratívára való átállást. Az a globális politikai-gazdasági rend ugyanis, amelyet 1945 után épített fel az Egyesült Államok, egyértelműen a végét járja. Az olyan autoriter és sikeres rezsimek, mint amilyen Kína, vonzó alternatívát látszanak nyújtani a nyugati típusú modellhez képest. Az Egyesült Államoknak és Európának elengedhetetlenül szüksége lenne koherens stratégia kialakítása Oroszország és Kína irányába, de jelenleg csak stratégiai dialógus létezik, stratégia nem. Ráadásul az új típusú hálózatok, a szuverenitás erodálódása is tovább gyorsítja az 1945 utáni nemzetközi rendszer átalakulását. Az Egyesült Államok és az EU továbbra is jelentős tényezők, de Camille Grand, a párizsi Stratégiai Kutatások Alapítványának elnöke szerint mindkettejük számára kulcskérdés, hogy az új nemzetközi rendszerben együtt tartanak vagy fokozatosan eltávolodnak egymástól.

Miriam L. Campanella, a torinói egyetem közgazdászprofesszora arra hívta fel a figyelmet, hogy a nyugati országokban tapasztalható költségvetési válság a védelmi szektort is rendkívüli mértékben sújtja, ami a globális feladatvállalásokra is kihatással van. A fejlődő országok számára pedig egyértelműen a felzárkózás a prioritás, és

nem a nemzetközi kötelezettségekben, feladatokban való költséges részvétel.

Az első napot záró kerekasztal-beszélgetés az afganisztáni NATO-misszióról szólt *Afganisztán válaszában: siker vagy győzelem?* címmel. A panel során Francesco Vendrell, volt afganisztáni ENSZ-nagykövete adta a legszkeptikusabb képet a jelenlegi helyzetről. Véleménye szerint csak egy átfogó politikai megállapodás javíthat a helyzeten, amely viszont csak feltétel nélküli tárgyalások megkezdése révén érhető el. Az ISAF részéről világos kivonulási menetrend szükséges, amelyet alapvetően nem a hadsereg, hanem a politikai vezetés határoz meg. Kritikaként fogalmazta meg továbbá azt, hogy sem a korábbi Bush-, sem az ahhoz meglehetősen hasonló Obama-stratégiában nem lelhető fel ez az európai input. Véleménye szerint a regionális szereplőkkel való intenzív, előbb bilaterális, majd aztán multilaterális keretek között folytatandó tárgyalás elengedhetetlen az előrelépéshez.

Jennes de Mol, az afganisztáni Uruzgan tartomány volt PRT-vezetője ezzel szemben a nemzetközi koalíciós erőik eredményeire hívta fel a figyelmet. A PRT-k által megvalósított fejlesztések és azok fenntartása véleménye szerint kulcsfontosságú Afganisztán stabilizációja szempontjából. Vendrell nagykövete erre a vélekedésre reagálva elismerte a PRT-k műveleti sikerét, ugyanakkor szerinte egyáltalán nem biztos, hogy egy-egy feladat sikeres végrehajtása politikai hatással is jár. A siker ugyanis rendkívül relatív, és csak tágabb kontextusban értelmezhető.

A kerekasztal-beszélgetés harmadik felszólalója, Abdul Jalil Ghafoory, Afganisztán washingtoni nagykövetségének munkatársa annak jelentőségét hangsúlyozta, hogy a nemzetközi koalíció hogyan tudja küldetésének okát és célját megfelelően

kommunikálni az afgán lakosságnak. A panel résztvevői egyetértettek abban, hogy szükség lehet az Afganisztánban aktív nemzetközi szereplők működésének jobb összehangolására, de ami ennél is fontosabb, az afgán elnöknek és politikai vezetésnek is világos stratégiát kell megfogalmaznia a jövőre nézve.

A konferencia első napját két kötetlenebb esti beszélgetéspanel zárta. A *Hogyan fogja az EU menedzselni a Dayton utáni Boszniát?* című panel Štefan Fülenek, Miroslav Lajčák volt szlovák külügyminiszternek és volt EU boszniai különmegbízottnak, valamint Ivan Vejvodának, a German Marshall Fund belgrádi igazgatójának részvételével zajlott Bosznia-Hercegovina bizonytalan jövőjéről, az etnikai közösségek radikalizálódásáról, az októberben esedékes parlamenti és elnökválasztásról, a Boszniai Szerb Köztársaságban tapasztalható elszakadási törekvésekről, valamint a fenti kérdésekben korántsem egységes EU szerepéről.

Az este másik beszélgetésén, mely a *Regionális biztonsági integráció: északi és visegrádi tapasztalatok* címet kapta, Róbert Ondrejcsák szlovák védelmi miniszter, Espen Barth Eide norvég külügyminiszter-helyettes, Gyarmati István, az ICDT igazgatója és Björn Lyrvall a svéd külügyminisztérium politikai ügyek igazgatója vett részt. Az északi országok úttörő jellegű együttműködést alakítottak ki az utóbbi években a biztonsági-védelmi szférát illetően is, annak ellenére, hogy egyedül Dánia tagja a NATO-nak és egyben az EU-nak is. Ugyanakkor számos közös informális norma, várakozás és cél köti össze ezeket az államokat. Ugyanez nem mondható el a visegrádi országokról, ahol a bizalmatlanság és a politikai érdekek gyakran gyengítik vagy megbénítják a lehetséges együttműködési programokat. A gazdasá-

gi kényszer, a szűkös költségvetési források azonban idővel e régióban is áttörést hozhatnak.

A GLOBSEC 2010 második napján a már említett külügyminiszteri panel mellett három plenáris szekció zajlott. A *Kelet-Európa és a keleti partnerség: kölcsönös várakozások* című szekcióban három érdekelt magas rangú aktív politikus, Oleksandr Horin ukrán külügyminiszter-helyettes, Iurie Leanca moldáv miniszterelnök-helyettes és külügyminiszter, Štefan Füle, a bővítésért és a keleti partnerségért felelős EU-biztos, valamint Anders Aslund, az amerikai Peterson Nemzetközi Gazdasági Kutatóintézet munkatársa is helyet foglalt. A panel résztvevői egyetértettek abban, hogy a gazdasági válság a térséget hatványozottabban sújtotta, ami még inkább rámutat az EU-val való szorosabb együttműködés szükségességére. Ugyanakkor az EU a válság hatására maga is beszűkült eszközrendszerrel rendelkezik, és keresi a helyét, lehetőségeit az átalakuló térségben.

A moldáv miniszterelnök-helyettes mellett Štefan Füle EU-biztos is Moldovához fűzte a legnagyobb reményeket a felszólalásában, amely kedvező politikai folyamatok esetén meglátása szerint akár modellértékű sikertörténet lehet az EU keleti szomszédságpolitikájában. Leanca külügyminiszter ugyanakkor elismerte, hogy az elnökválasztásról szóló, közelmúltbeli sikertelen népszavazás belpolitikai instabilitáshoz is vezethet, amely lassíthatja az integrációs folyamatot. Oleksandr Horin kormánya teljesítményéről azt emelte ki, hogy érzékelhető javulás tapasztalható az ország politikai stabilitása és kormányozhatósága tekintetében, továbbá hangsúlyozta annak jelentőségét, hogy Janukovics elnök Brüsszelben megerősítette Ukrajna azon szándékát, hogy csatlakozzon az Európai Energia Közösséghez. A panel résztvevői szerint

az EU-nak világos tagsági perspektívát kell nyújtania a régió államainak.

Idén a legnagyobb médiafigyelmet a konferencia második napján sorra kerülő a visegrádi négyek külügyminisztereinek, Mikuláš Dzurinda szlovák, Karel Schwarzenberg cseh, Martonyi János magyar külügyminiszter, Mikolaj Dowgiewiczc európai ügyekért felelős lengyel államtitkár részvételével lezajlott panel keltette. Az esemény időszerezését növelte, hogy Szlovákia tölti be a visegrádi négyek elnöki tisztségét, 2011 első felében Magyarország, azt követően pedig Lengyelország lesz az EU soros elnöke. A külügyminiszteri panel címe *Visegrad Four: Energized* – vagyis Visegrádi négyek: aktivizálva volt, ami – miként Mikuláš Dzurinda szlovák külügyminiszter is fogalmazott – hűen tükrözi a közép európai politikai változások nyomán tapasztalható új politikai klímát. A külügyminiszterek a konferencia agendájához igazodva a V4-ek biztonságpolitikai együttműködésének lehetőségeire, különös tekintettel az energiabiztonságra fókuszáltak.

A szlovák politikus beszédében kitért arra a különbségre, amely értékelése szerint a megelőző és az új szlovák kormánynak az alapvető európai értékekhez fűződő viszonyát jellemzi. A közép-európai észak-déli gázvezeték megépítésének szükségessége lengyel és magyar részről különös hangsúlyt kapott. A visegrádi együttműködés jövőjéről beszélve Martonyi János külügyminiszter hangsúlyozta, hogy az továbbra is egy nyitott együttműködési keret, amelyet nem lenne célszerű intézményesíteni, viszont a céloknak, kihívásoknak megfelelően bővíteni lehet – utalva itt elsősorban Romániára és Horvátországra. A visegrádi miniszterek között egyetértés volt abban, hogy az EU keretei között összehangoltabban kell fellépniük a közös célok elérése érdekében.

A konferencia egyik legélénkebb vitája az *Új euroatlanti biztonsági rendszer: értékek és érdekek* című panel keretében zajlott. Ez elsősorban annak volt betudható, hogy a kerekasztal-beszélgetés résztvevői között az amerikai Victoria Nuland (Egyesült Államok külügyminisztériuma, különleges megbízott), Nikolaj Mladenov bolgár külügyminiszter, Andrew Wilson (European Council on Foreign Relations) és más európai résztvevők mellett az orosz álláspont is képviseltette magát Tyimofej Bordacsov, a moszkvai Európai és Nemzetközi Kapcsolatok Intézetének igazgatójának személyében. Habár az európai biztonsági rendszer alappillérei továbbra is a NATO és az Európai Unió, a két szervezet előtt álló kihívások nagysága komoly kérdéseket vet fel az európai biztonság jövőjét illetően.

A Dimitrij Medvegyev által két évvel ezelőtt említett új európai biztonsági rendszerre vonatkozó javaslat nyugati fogadtatása megmutatta, hogy a nyugati és az orosz elképzelések között továbbra is nagyok a különbségek. Habár Marc Perrin de Brichambaut főtitkár szerint a korábbi évekhez képest az EBESZ az utóbbi időben jóval aktívabb szerepet tud játszani, a többi előadó nem fűzött nagy reményeket a szervezet elé. Tyimofej Bordacsov szerint a NATO tagjainak is érdeke Oroszország integrálása, de véleménye szerint a jelenlegi európai biztonsági rendszer, élén a NATO-val, alapvetően Oroszország kizárására, elszigetelésére irányul. Meglátása szerint az értékelvű külpolitikának, amelynek fontosságát a panel nyugati szakértői ezúton is hangsúlyozták, a hidegháború után a NATO fordított hátat a balkáni katonai intervenciókkal és Koszovó függetlenségének támogatásával.

A másik oldalon Nuland nagykövet aszszony és Andrew Wilson azt hangsúlyozták, hogy először a meglévő intézményeket, például a NATO–Oroszország Taná-

csot kell tartalommal megtölteni, és egyoldalú bizalomerosztó lépéseket tenni – így például a CFE-szerződés megújítását –, mielőtt a NATO–oroszcsoportok további mélyítésén gondolkodnánk. A jövő európai biztonsági struktúrájának tükröznie kell a hatalmi realitásokat, így Oroszország és Törökország szerepének felértékelődését, az EU-ban végbement változásokat.

A konferencia zárópanelje a NATO új stratégiai koncepciójáról szólt Jerzy Nowaknak, a Lengyel Atlanti Tanács elnökhelyettesének, Damon Wilsonnak, az USA Atlanti Tanácsa elnökhelyettesének, Julian Lindley-Frenchnek, a Holland Védelmi Akadémia professzorának és Paul Flahertynek, az Egyesült Királyság NATO-missziója helyettes vezetőjének részvételével. Az előadók elsősorban három olyan területet érintettek, amelyek az új stratégiai koncepcióról folyó munkák során leginkább viták tárgyát képezték: az Oroszországhoz fűződő viszonyt, a NATO-t is sújtó pénzügyi-költségvetési nehézségeket, és az USA elégedetlenségét az európaiak aránytalanul alacsony teherviselésével kapcsolat-

ban. Több előadó külön kitért a stratégiai koncepció megalkotásának eljárására is. Egybehangzó vélemények szerint a Madeleine Albright-féle szakértői munkacsoport és a tevékenységéhez kapcsolódó szakértői konferenciák fontos kommunikációs szerepet töltek be, ugyanakkor kérdéses, hogy az Albright-jelentésben megfogalmazott egyes határozottabb javaslatok, fordulatok mennyire fognak finomodni a politikusok által majdan elfogadott végső stratégiai koncepcióban.

A hozzászólásokból azt a következtetést lehet levonni, hogy a szövetség tagállamai valószínűleg mindezekben a vitás kérdésekben is el fognak fogadni valamilyen kompromisszumos megoldást, de kérdéses, hogy a NATO összességében releváns szereplő marad-e a globális biztonsági kérdésekben, ha minden esetben a legkisebb közös többszörös elvét fogja követni. E tekintetben kulcskérdés, hogy releváns, pénzügyileg is megvalósítható stratégiai koncepció szülessen, és olyan, amely az amerikai döntéshozók szemében is jelentős európai hozzájárulást jelent. ■